

Załącznik do uchwały nr 51/1335/24

Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 26 listopada 2024 r.

**PROJEKT PROGRAMU ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW
ORAZ ODPADÓW ŻYWNOSCI DLA WOJEWÓDZTWA
PODKARPACIEGO – ZAŁĄCZNIK NR 4 DO PLANU GOSPODARKI
ODPADAMI DLA WOJEWÓDZTWA PODKARPACIEGO NA LATA 2020
–2026 Z PERSPEKTYWĄ DO 2032 ROKU**

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Istniejące środki służące zapobieganiu powstawania odpadów i ocena ich użyteczności	3
3. Cele i wskaźniki monitorowania wdrażania środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów.....	4
4. Rekomendowane działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów.....	5
5. Program zapobiegania powstawaniu odpadów z żywności	9
5.1 Cele dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów z żywności	12
5.2 Istniejące środki służące zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności.....	14
5.3. Wskaźniki jakościowe lub ilościowe w celu monitorowania i oceny wdrażania środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności	16
5.4. Rekomendowane działania do realizacji w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności.	16

Spis tabel

Tabela 1 Wskaźniki w zakresie odpadów z żywności	16
Tabela 2 Działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności.....	17

Spis wykresów

Wykres 1 Masa wytwarzanych odpadów o kodach 160306 i 160380 w latach 2021-2023 [Mg]	10
Wykres 2 Masa wytwarzanych odpadów o kodach: 200108, 200125, 200302 w latach 2021-2023 [Mg]	11

1. Wstęp

Sejmik Województwa Podkarpackiego uchwałą Nr XXXVI/584/21 z dnia 26 kwietnia 2021 r. uchwalił Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020 –2026 z perspektywą do 2032 roku (WPGO) wraz z Planem Inwestycyjnym stanowiącym załącznik do WPGO oraz Prognozą oddziaływania projektu WPGO na środowisko. Zawarte w WPGO założenia dotyczące funkcjonowania systemu gospodarki odpadami, cele i kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami mające na celu wdrażanie hierarchii postępowania z odpadami pozostają aktualne. Niniejszy dokument stanowi wypełnienie ustawowego obowiązku, o którym mowa w art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 17 listopada 2021 roku o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2151) tj. dostosowania WPGO do zapisów Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2028 w zakresie uszczegółowienia zawartych w Planie gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego na lata 2020 – 2026 z perspektywą do 2032 roku działań związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów oraz odpadów żywności.

2. Istniejące środki służące zapobieganiu powstawania odpadów i ocena ich użyteczności

W Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020 – 2026 z perspektywą do 2032 zostały opisane istniejące środki służące zapobieganiu powstawania odpadów (ZPO) i ocena ich użyteczności również w zakresie odpadów żywności.

Uzupełnienia wymaga analiza stanu aktualnego w zakresie rodzaju, ilości, źródła powstawania odpadów żywności oraz ich przetwarzania. Informacje w tym zakresie zostaną opisane poniżej w rozdziale pn.: Program zapobiegania powstawaniu odpadów żywności.

Program zawiera odniesienie do celów w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów (ZPO) wskazanych w WPGO jak i informacje odnoszące się do już istniejących środków ZPO. Ponadto program zawiera działania rekomendowane do realizacji w zakresie ZPO, ocenę różnych środków przyjętych w tej dziedzinie oraz wskaźniki, które pozwolą na monitorowanie wyznaczonych celów. Zapobieganie powstawaniu odpadów powinno być postrzegane jako istotny element w kontekście realizacji celu strategicznego, przy zachowaniu swobody działalności gospodarczej i podejmowanych wyborów w granicach obowiązującego prawa. ZPO

powinno być wynikiem działań ukierunkowanych na kompleksową poprawę efektywności gospodarki przy uwzględnieniu efektów ekologicznych, ekonomicznych i społecznych. Zgodnie z ustawą o odpadach przez ZPO rozumie się środki zastosowane w odniesieniu do produktu, materiału lub substancji, zanim staną się one odpadami, zmniejszające:

- ilość odpadów, w tym również przez ponowne użycie lub wydłużenie okresu dalszego używania produktu,
- negatywne oddziaływanie wytworzonych odpadów na środowisko i zdrowie ludzi,
- zawartość substancji szkodliwych w produkcie i materiale.

Należy zaznaczyć, że w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy wskazano, że „Głównym celem każdej polityki w dziedzinie odpadów powinno być zmniejszenie negatywnych skutków wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi dla zdrowia ludzkiego i środowiska. Polityka dotycząca odpadów powinna również zmierzać do ograniczenia wykorzystania zasobów oraz sprzyjać praktycznemu zastosowaniu hierarchii postępowania z odpadami.”

3. Cele i wskaźniki monitorowania wdrażania środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów.

W WPGO w rozdz. 4. PRZYJĘTE CELE W ZAKRESIE GOSPODARKI ODPADAMI Z PODANIEM TERMINÓW ICH OSIĄGNIĘCIA wskazano, iż **celem nadrzędnym jest rozwijanie na terenie województwa podkarpackiego systemu gospodarki odpadami opartego na zapobieganiu powstawaniu odpadów, przygotowywaniu ich do ponownego użycia, recyklingu oraz (w dalszej kolejności) na innych metodach odzysku i unieszkodliwiania.** Podane w tym rozdziale cele dotyczą zarówno odpadów powstających w sektorze komunalnym jak i pozostałych rodzajów odpadów z grup 1-19. Przyjęte cele pozostają aktualne oraz wskazuje się dodatkowe dot. odpadów żywności, które zostaną opisane poniżej w rozdz.pn.: Program zapobiegania powstawaniu odpadów żywności.

Ponadto w WPGO w rozdziale 5. Kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami,

podejmowanych dla osiągnięcia celów określono ogólne kierunki dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów komunalnych oraz pozostałych grup odpadów. Kierunki te pozostają aktualne, zawierają także zapisy dot. odpadów żywności.

4. Rekomendowane działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów.

Przykładowe środki służące zapobieganiu powstawaniu odpadów (ZPO) zostały wskazane w załączniku nr 5 do ustawy o odpadach. Ponadto w ramach Krajowego Programu Zapobiegania Powstawaniu Odpadów przedstawione zostały rekomendowane działania wraz z wykazem organów wykonujących/instytucji wykonujących, terminem realizacji i potencjalnym źródłem finansowania poszczególnych działań. Do najważniejszych należą:

- Przeprowadzenie ogólnopolskiej kampanii informacyjno-edukacyjnej na temat ZPO i przeciwdziałaniu zaśmiecaniu
- Kampanie promujące hierarchię sposobów postępowania z odpadami, w tym mniej konsumpcyjny styl życia,
- Promowanie ekoprojektowania, w tym wydłużanie cyklu życia produktów, w szczególności do których wytworzenia są niezbędne surowce krytyczne i promowanie naprawy tych produktów, a także zastępowania surowców krytycznych łatwiej dostępnymi materiałami,
- Promowanie i wspieranie badań i rozwoju technologii pozwalających poddawać recyklingowi odpady zawierające znaczne ilości surowców krytycznych, które dotychczas takiemu recyklingowi nie były poddawane,
- Uwzględnienie w priorytetach NFOŚiGW/WFOŚiGW w perspektywie finansowej na lata 2022–2028 możliwości wsparcia dla przedsiębiorstw przeznaczonego na działania dotyczące zmiany technologii na technologie małoodpadowe, innowacyjne (analogiczne do programów efektywności energetycznej); tworzenie nowych form zajmujących się działalnością związaną z ZPO,
- Gromadzenie i udostępnianie materiałów edukacyjnych na temat ZPO oraz prawidłowego postępowania z odpadami dla szkół,

- Wprowadzenie zagadnień związanych z ZPO oraz prawidłowym postępowaniem z odpadami do podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego,
- Analiza w zakresie możliwości wprowadzenia obowiązku i określenia zasad umieszczania informacji dla konsumentów na temat właściwości i cech środowiskowych produktów, w tym na temat obecności surowców krytycznych generujących odpady,
- Działania informacyjno-edukacyjne skierowane do konsumentów na temat negatywnych efektów nadmiernego kupowania oraz promowanie serwisowania i naprawy produktów,
- Wspieranie badań i rozwoju technologii pozwalających poddawać recyklingowi odpady zawierające znaczne ilości surowców krytycznych, które dotychczas takiemu recyklingowi nie były poddawane. W szczególności dotyczy to surowców takich jak: metale ziem rzadkich, gal, ind, które są wykorzystywane do produkcji energii ze źródeł odnawialnych lub do innowacyjnych zastosowań technologicznych, a ich recykling wymaga dość dużych zasobów technicznych i ekonomicznych,
- Promowanie dobrych praktyk w zakresie ZPO ze wskazaniem konkretnych działań przedsiębiorców, np. w formie katalogów eko-rozwiązań.

W WPGO w rozdziale 5. Kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami, podejmowanych dla osiągnięcia celów określono ogólne kierunki dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów komunalnych oraz pozostałych grup odpadów. Kierunki rekomendowane do realizacji w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów to:

W zakresie opadów komunalnych

Stosowanie działań na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów komunalnych, w tym odpadów żywności i innych odpadów ulegających biodegradacji, w szczególności poprzez:

- a) powtórne użycie (w przypadku odpadów komunalnych innych niż bioodpady):
 - tworzenie punktów ponownego użycia umożliwiających wymianę rzeczy używanych (m.in. przy PSZOK); punkty takie powinny dawać możliwość pozostawienia

sprawnych, a już niepotrzebnych (np. urządzeń domowych) i pobrania innych użytecznych rzeczy;

– tworzenie punktów napraw rzeczy oraz produktów, które właściciele chcieliby w dalszym ciągu użytkować, lub przekazać po naprawie zainteresowanym;

– organizowanie giełd wymiany różnych rzeczy, w tym w szczególności: urządzeń domowych, ubrań i obuwia;

b) promowanie eko-projektowania (systematyczne uwzględnianie aspektów środowiskowych przy projektowaniu produktu z zamiarem poprawienia charakterystyki oddziaływania, jakie dany produkt wywiera na środowisko na etapie wytwarzania i przez cały cykl życia oraz realizację projektów badawczych w zakresie +eko-projektowania, a także takie projektowanie, które wydłuża czas użytkowania produktu i pozwala na wykorzystanie elementów do powtórnego użycia);

c) tworzenie banków żywności gromadzących i dystrybuujących dla osób potrzebujących żywność o krótkim czasie pozostającym do upływu terminu ich przydatności do spożycia;

d) edukację w zakresie zasad zapobiegania powstawaniu odpadów komunalnych (w tym odpadów żywności i innych odpadów ulegających biodegradacji) – m.in. poprzez: promowanie działań takich jak upowszechnianie zasady 4P (tj. planowania zakupów z wyprzedzeniem, przetwarzania żywności w celu wydłużenia jej trwałości, przechowywania produktów w odpowiednich warunkach oraz podzielenia się zbędną żywnością z potrzebującymi).

Dodatkowo wskazuje się:

- Lepsze egzekwowanie gwarancji.

- Promowanie zrównoważonego ogrodnictwa tj. wykorzystywanie bioodpadów do tworzenia kompostu, torfu, mulczu oraz w zwalczaniu owadów.

- Tworzenie na cmentarzach miejsc, gdzie można pozostawić znicze (obudowy szklane) nadające się do wykorzystania.

- Organizacja miejsc, gdzie można pozostawić przeczytane książki np. książkomaty”.

W zakresie odpadów innych niż komunalne

1. Prowadzenie i wspieranie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących wpływu odpadów na środowisko oraz wytwarzania i gospodarowania odpadami.
2. Projektowanie nowych procesów i wyrobów w taki sposób, aby w jak najmniejszym stopniu oddziaływały one na środowisko w fazie produkcji, użytkowania i po zakończeniu użytkowania.

Dodatkowo wskazuje się:

- wykorzystanie dwustronnych druków,
- ograniczanie korespondencji papierowej,
- ograniczanie korzystania z papierowych faktur i rachunków, wyciągów bankowych na rzecz dokumentów przekazywanych w wersji elektronicznej,
- premiowanie korzystania z opakowań o niskim wskaźniku śladu węglowego,
- promowanie wydłużenia okresu użytkowania, zmniejszania objętości i eliminacji materiałów jednorazowego użytku wykorzystywanych do transportu oraz przenoszenia produktów,
- prowadzenie projektów badawczych i demonstracyjnych w dziedzinie technologii zapobiegania powstawaniu odpadów oraz upowszechnianie wyników badań,
- rozwijanie sieci napraw np. sprzętu elektrycznego i elektronicznego, mebli, rowerów oraz rozpowszechnianie informacji w zakresie naprawy i części zamiennych m.in. projekty dotyczące ponownego wykorzystania
- wprowadzanie zasad eko-projektowania w zakresie doboru materiałów oraz w zakresie funkcjonalności na etapie użytkowania.

Reasumując w zakresie odpadów niezależnie od źródła ich powstawania należy prowadzić działania polegające na ciągłym podnoszeniu świadomości związanej z zapobieganiem powstawaniu odpadów, ograniczaniu ich wytwarzania oraz właściwym postępowaniu z odpadami m. in. poprzez zamieszczanie prawdziwych informacji dotyczących wpływu odpadów na środowisko.

5. Program zapobiegania powstawaniu odpadów z żywności

Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającą niektóre dyrektywy „odpady żywności” oznaczają wszelką żywność zgodną z definicją w art. 2 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady (1), która stała się odpadami.

Państwa członkowskie zobowiązane zostały do zmniejszenia wytwarzania odpadów, w tym odpadów żywności między innymi poprzez ograniczanie wytwarzania odpadów żywności w produkcji podstawowej, przetwórstwie i wytwórstwie, w sprzedaży detalicznej i innej dystrybucji żywności, w restauracjach i usługach gastronomicznych, jak również w gospodarstwach domowych tak aby przyczynić się do realizacji celu zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, polegającego na zmniejszeniu o połowę do 2030 r. globalnej ilości marnowanej żywności na mieszkańca w sprzedaży detalicznej i konsumpcji oraz zmniejszeniu strat żywnościowych w procesie produkcji i dystrybucji.

Odpady żywności są wytwarzane na różnych etapach łańcucha dostaw żywności:

- 1) produkcja podstawowa (niektóre odpady z podgrupy 02 01);
- 2) przetwórstwo i wytwórstwo (niektóre odpady z podgrupy 02 02, 02 03, 02 04, 02 05, 02 06 i 02 07);
- 3) sprzedaż detaliczna i inna dystrybucja żywności (niektóre odpady z podgrupy 20 01, 20 03 i 16 03);
- 4) restauracje i usługi gastronomiczne (niektóre odpady z podgrupy 20 01, 20 03 i 16 03);
- 5) gospodarstwa domowe (niektóre odpady z podgrupy 20 01 i 20 03).

Głównym źródłem powstawania odpadów żywności w województwie podkarpackim są jednostki handlowe i gastronomiczne oraz gospodarstwa domowe. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów produkty spożywcze przeterminowane lub nieprzydatne do spożycia w jednostkach handlowych klasyfikowane są głównie pod kodem 160380 - Produkty spożywcze przeterminowane lub nieprzydatne do spożycia, w mniejszym stopniu pod kodem 160306 - Organiczne odpady inne niż wymienione w 16 03 05, 16 03 80. Na

przestrzeni lat 2021-2023 masa wytwarzanych odpadów żywności (160380) wahała się i przedstawiała się następująco (dane z BDO):

- w 2021 r. – 8395,00 Mg,
- w 2022 r. – 7239,00 Mg,
- w 2023 r. – 7427,00 Mg.

Jednocześnie zwiększała się ilość tych odpadów przetwarzanych w procesach odzysku i unieszkodliwiania na terenie województwa.

Na terenie województwa odpady żywności o kodzie 160380 zostały poddane odzyskowi w ilości:

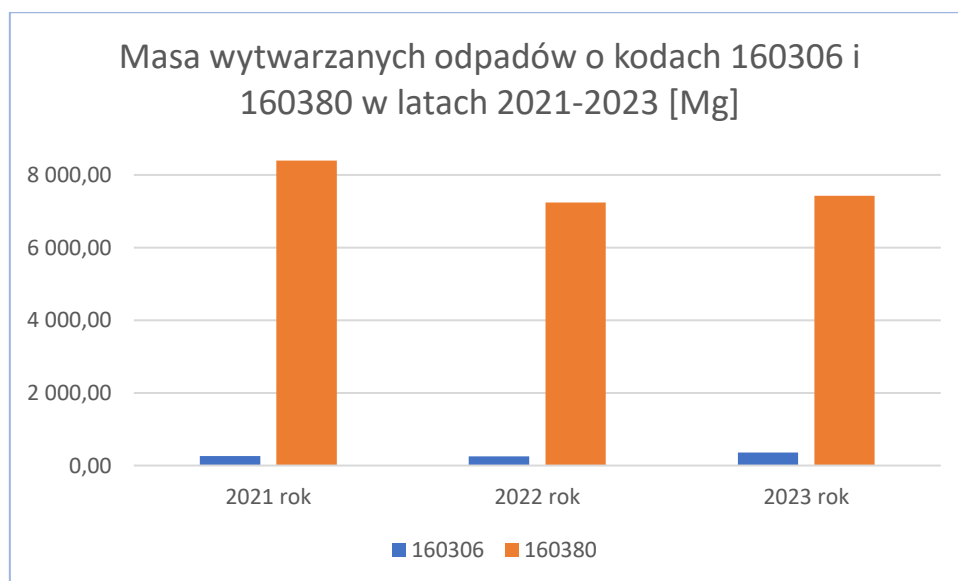
2727,95 Mg w 2021 r., w 2022 r. – 463,10 Mg, zaś w 2023 r. – 38,63 Mg.

Odpady o kodzie 160380 przetwarzano głównie w biogazowni oraz instalacji do wytwarzania paliwa alternatywnego.

Jeżeli chodzi o odpady o kodzie 160306 to masa wytwarzanych odpadów na terenie województwa przedstawia się następująco:

- 2021 r.- 259,64 Mg,
- 2022 r.- 256,60 Mg,
- 2023 r. – 356,71 Mg.

Wykres 1 Masa wytwarzanych odpadów o kodach 160306 i 160380 w latach 2021-2023 [Mg]

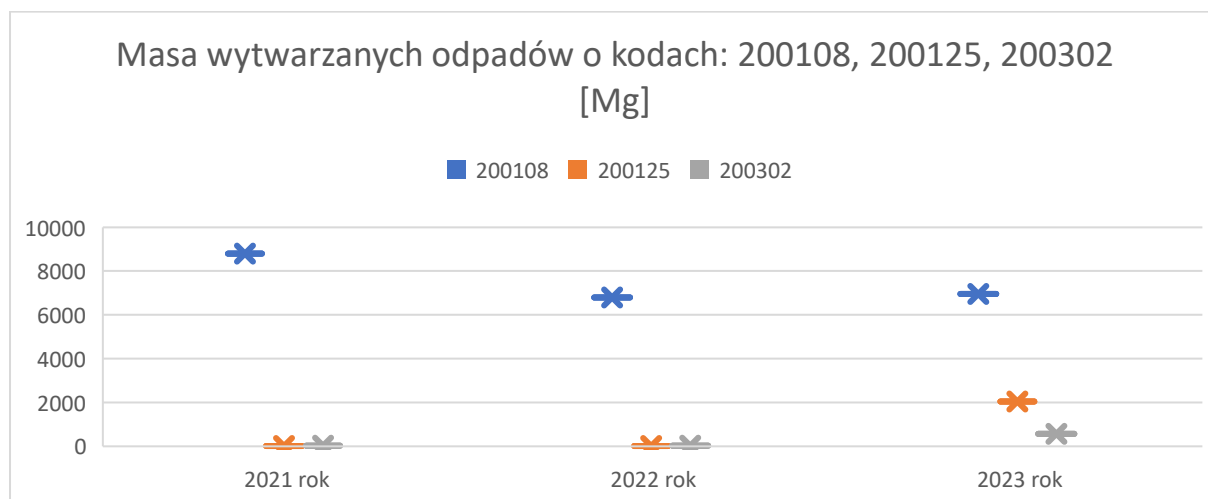
Odpadów o kodzie 160306 wytworzono zdecydowanie mniej niż odpadów 160380. Przetwarzane były w procesie odzysku a także unieszkodliwiania.

Zużyte oleje i tłuszcze jadalne wytwarzane w sektorze gastronomicznym klasyfikowano pod kodem odpadu - 201025, a także w obrębie grupy 02. Na terenie województwa odpady te zagospodarowano głównie w trzech instalacjach do mechanicznego przetwarzania odpadów olejów i tłuszczu jadalnych, część odpadów zagospodarowywana była poza województwem.

Zgodnie z danymi zamieszczonymi w Bazie danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami odpadu o kodzie 200125 wytworzono w następujących ilościach:

- 2021 r.- 8,745 Mg,
- 2022 r.- 10,771 Mg,
- 2023 r. – 2036,805 Mg

Wykres 2 Masa wytwarzanych odpadów o kodach: 200108, 200125, 200302 w latach 2021-2023 [Mg]

Biorąc pod uwagę ilość wytworzonych odpadów żywności w Polsce w 2020 r. (4 002 099 Mg wg danych zawartych w KPGO) oraz zakładając podobny poziom wytwarzania odpadów żywności w przeliczeniu na mieszkańca w całym kraju, oszacowano, że w województwie w 2020 r. wytworzono 221 854 Mg odpadów żywności. Przy czym masa ta dotyczy odpadów powstających na wszystkich etapach łańcucha dostaw żywności, w tym wytwarzanych w gospodarstwach domowych.

Źródłem powstawania odpadów żywności były również gospodarstwa domowe. Odpady żywności powstające w gospodarstwach domowych zbierane i odbierane selektywnie, klasyfikowane są głównie jako odpad o kodzie 200108 - Odpady kuchenne ulegające biodegradacji. Niemniej jednak gmina określając zasady gromadzenia i odbioru odpadów komunalnych ma możliwość wskazania, że odpady biodegradowalne będą odbierane łącznie tj. frakcja odpadów powstających w ogrodach i parkach (200201) łącznie z odpadami kuchennymi (200108). Taki sposób gromadzenia odpadów może wpływać na dane dot. masy wytwarzanych odpadów 200108 (tj. podawana masa odpadów może być mniejsza od rzeczywiście wytwarzanej).

Zgodnie z danymi zamieszczonymi w sprawozdaniach wójtów, burmistrzów, prezydentów miast z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi odpadów 200108 odebrano i zebrano następujące ilości odpadów: w 2021 r. 8791,35 Mg, w 2022 r.- 6791,38 Mg a w 2023 r. – 6952,92 Mg.

Odpady żywności mogą znajdować się także w odpadach 200302 - Odpady z targowisk. Zgodnie z danymi zawartymi w ww. sprawozdaniach odpady te były odbierane w następujących ilościach:

-2021 r. – 18,44 Mg,

-2022r. - 24,7 Mg

-2023 r. - 566,4 Mg.

Odpady kuchenne ulegające biodegradacji zostały zagospodarowane w instalacjach do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów w procesie odzysku R3 (kompostownie) oraz w częściach biologicznych instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w procesie D8.

5.1 Cele dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów z żywności

Zgodnie z zapisami Krajowego Programu Zapobiegania Powstawaniu Odpadów w zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności przyjęto następujące cele:

- 1) ograniczenie masy wytwarzanych odpadów żywności na wszystkich poszczególnych etapach łańcucha dostaw żywności;
- 2) ograniczenie odpadów żywności w gastronomii i restauracjach przez wdrażanie racjonalnych zamówień, porcjowania posiłków;
- 3) zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności i postępowania z odpadami żywności;
- 4) zapewnienie efektywnego przekazywania żywności ze zbliżającym się terminem ważności do wykorzystania przez potrzebujących;
- 5) wspieranie działań związanych z optymalizacją procesów produkcyjnych służących zmniejszeniu strat żywności oraz powstawaniu odpadów żywności w przetwórstwie i wytwórstwie produktów żywnościowych.

Cele jakie zapisano w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020 – 2026 z perspektywą do 2032 dotyczące zapobiegania powstawania odpadów, w tym żywności są zgodne z zapisami KPGO, pozostają aktualne i dotyczą głównie zwiększania świadomości społeczeństwa jak również dążenia do ograniczania marnowania żywności.

W zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności można przyjąć jeszcze dodatkowe cele takie jak:

- zachęcanie do dokonywania darowizn produktów spożywczych przy jednoczesnym zapewnieniu właściwych warunków ochrony, transportu, przechowywania i wykorzystania produktów,
- przeznaczanie nadwyżek żywności do spożycia przez ludzi, a dopiero w dalszej kolejności do produkcji pasz dla zwierząt i ponownego przetwarzania na produkty niespożywcze,
- wprowadzenie zwolnień podatkowych dla podmiotów działających na rynku spożywczym dot. przekazywania żywności organizacjom społecznym,
- prowadzenie kampanii informacyjno – edukacyjnych mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej w aspekcie racjonalnego planowania zakupu artykułów spożywczych, w tym zapobiegania marnotrawieniu żywności (wg możliwości nie kupowanie żywności ponad stan możliwy do konsumpcji,

dzielenie się żywnością z potrzebującymi, przechowywania w odpowiednich warunkach itp.).

5.2 Istniejące środki służące zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności

Głównym dokumentem określającym zasady zapobiegania powstawaniu odpadów żywności jest ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności (Dz. U. z 2020 r. poz. 1645), która weszła w życie z dniem 18 września 2019 r. Ustawa określa zasady postępowania z żywnością oraz obowiązki sprzedawców żywności w celu przeciwdziałania marnowaniu żywności oraz negatywnym skutkom społecznym, środowiskowym i gospodarczym wynikającym z marnowania żywności.

Podstawowym założeniem ustawy jest nałożenie na sprzedawcę żywności (tj. prowadzącego przedsiębiorstwo spożywcze w zakresie sprzedaży żywności w jednostce handlu detalicznego lub hurtowego o powierzchni sprzedaży powyżej 250 m², w której przychody ze sprzedaży żywności stanowią co najmniej 50% przychodów ze sprzedaży wszystkich towarów) obowiązku do zawarcia umowy z organizacją społeczną, która będzie mogła efektywnie zagospodarować wyprodukowaną żywność i przekazać najbardziej potrzebującym.

Ponadto sprzedawca żywności został obowiązany do:

- prowadzenia w jednostce handlu kampanii edukacyjno- informacyjnych w zakresie racjonalnego gospodarowania żywnością oraz przeciwdziałania marnowaniu żywności. Kampanie winny być prowadzone wspólnie z organizacją pozarządową.
- ponoszenia opłaty za marnowanie żywności,
- zamieszczania informacji o wysokości należnej opłaty lub wartości żywności przekazanej organizacjom pozarządowym w sprawozdaniu finansowym oraz na swojej stronie internetowej,
- złożenia wojewódzkiemu funduszowi ochrony środowiska i gospodarki wodnej na terenie województwa, w którym prowadzi on działalność w zakresie sprzedaży żywności, pisemne roczne sprawozdanie o marnowanej żywności.

Natomiast organizacja pozarządowa zobowiązana została do tego aby środki pochodzące z opłaty za marnowanie żywności przeznaczała na wykonywanie zadań statutowych w sferze zadań publicznych. Ponadto organizacja pozarządowa winna składać:

- sprzedawcy żywności pisemną roczną informację o wykorzystaniu środków pochodzących z opłaty (w szczególności informacje ile środków zostało przeznaczonych na pokrycie kosztów administracyjnych)

- organowi (Główny Inspektor Ochrony Środowiska) pisemne roczne sprawozdanie o sposobie zagospodarowania otrzymanej żywności (w szczególności dane o masie żywności otrzymanej od sprzedawców żywności oraz masie żywności, którą przekazała na rzecz potrzebujących wraz z wykazem sprzedawców żywności, od których otrzymała żywność).

W Krajowym Programie Zapobiegania Powstawaniu Odpadów Żywności zostały wskazane najbardziej powszechne działania, do których należą:

- 1) prowadzenie edukacji w zakresie zasad ZPO żywności dla mieszkańców, w gastronomii i innych sektorach;
- 2) upowszechnianie kontroli stanów magazynowych w celu wykorzystania żywności przed upływem terminu jej ważności;
- 3) przyjmowanie żywności, której termin ważności nie upłynął, do różnie nazwanych jadłodzielni, lodówek społecznych i innych punktów w celu jej wykorzystania przez potrzebujących;
- 4) wdrażanie w gospodarstwach domowych jednoznacznego oznakowania informującego o okresie przydatności do spożycia;
- 5) w gastronomii (w tym w zakładach pracy i szkołach, szpitalach):
 - a) wprowadzanie zróżnicowanych wielkości porcji żywieniowych,
 - b) monitoring ilości powstających odpadów w celu poprawy struktury zakupów,
 - c) promowanie produktów lokalnych i sezonowych,
 - d) wczesny wybór menu w przypadku grup.

5.3. Wskaźniki jakościowe lub ilościowe w celu monitorowania i oceny wdrażania środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności

W WPGO w rozdziale 8. Określenie sposobu monitoringu i wdrażania planu pozwalającego na określeniu sposobu oraz stopnia realizacji celów i zadań zdefiniowanych w planie wyszczególniono wskaźniki dla potrzeb monitorowania WPGO. Wskaźniki te pozostają aktualne natomiast w niniejszym rozdziale uzupełniono o wskaźniki w zakresie odpadów żywności.

Tabela 1 Wskaźniki w zakresie odpadów z żywności

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość odniesienia (2023 rok)	Źródło danych	Pożądana tendencja zmian
1.	Masa wytworzonych odpadów żywności	Mg	17339,84	BDO	Spadek wartości
2.	Liczba jadłodzielni, lodówek społecznych przyjmujących żywność, której termin ważności nie upłynął i innych punktów w celu jej wykorzystania przez potrzebujących	szt.	3	Ankietyzacja, dane internetowe	Wzrost wartości

5.4. Rekomendowane działania do realizacji w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności.

W Krajowym Programie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności przedstawione zostały działania rekomendowane do realizacji wraz z wykazem organów/instytucji wykonujących, terminem realizacji i potencjalnym źródłem finansowania poszczególnych działań. W ww. dokumencie dla jednostek samorządu terytorialnego – wojewódzkiego i gminnego zostało przypisane następujące działanie:

Wspieranie redystrybucji żywności, zachęcanie do stosowania systemów zarządzania przyjaznych środowisku, uruchamianie środków finansowych wspierających inicjatywy, w tym:

– propagowanie zasad poszanowania żywności i minimalizacji strat przez upowszechnianie „Kodeksu etyki żywnościowej”

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/kodeksetyki-zywnosciowej>,

– promowanie i nagradzanie przedsiębiorców, instytucji i organizacji, które w sposób znaczący przyczyniają się do walki z marnotrawstwem żywności i ograniczaniem strat, szczególnie tych, które mogą pochwalić się konkretnymi wynikami w tym zakresie, jak również przedsiębiorców, którzy w swoich politykach CSR wprowadzają zapisy odnoszące się wprost do działań na rzecz ograniczania zjawiska marnotrawstwa żywności,

– promowanie wytwórców lokalnych i krótkiego łańcucha dystrybucji lub łańcucha niewymagającego przemieszczania się „zero kilometrów”,

– wsparcie w zakresie funduszy na bieżące funkcjonowanie organizacji pożytku publicznego ratujących żywność i przekazujących ją na cele społeczne oraz rozwój infrastrukturalny – modernizacje, remonty magazynów, tworzenie kuchni społecznych, zakup sprzętu i wyposażenia, m.in. samochodów dostawczych, sprzętu gastronomicznego, sprzętu magazynowego (NFOŚiGW, WFOŚiGW, BOŚ, inne),

– wzmacnianie współpracy między grupami producenckimi oraz pozostałymi ogniwami łańcucha dostaw żywności a sektorem pozarządowym,

– promowanie inicjatyw i konkursów dla gmin wspierających ograniczenie marnotrawstwa żywności, wspierających organizacje odbierające nadwyżki żywności od rolników, hodowców, przetwórców i z sieci handlowych zarówno w ilościach hurtowych (tzw. banki żywności), jak i detalicznych (tzw. Organizacje foodsharingowe).

Poza wyżej wymienionymi działaniami w województwie podkarpackim planuje się następujące działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności:

Tabela 2 Działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności

Lp.	Nazwa zadania	Jednostka realizująca	Termin realizacji	Potencjalne źródło finansowania
1.	Popularyzacja banków żywności gromadzących i dystrybuujących dla osób potrzebujących żywność o	Banki Żywności, organizacje, stowarzyszenia, jednostki	Zadanie ciągłe	Środki własne, fundusze krajowe i unijne,

	krótkim czasie pozostającym do upływu terminu ich przydatności do spożycia	samorządu terytorialnego		WFOŚiGW, NFOŚiGW
2.	Tworzenie i upowszechnianie -lodówek społecznych, jadłodzielni	organizacje, stowarzyszenia, jednostki samorządu gminnego	Zadanie ciągłe	Środki własne, fundusze krajowe i unijne, WFOŚiGW, NFOŚiGW
3.	Promowanie postawy zabierania do domu niezjedzonej części posiłku i umożliwienie realizacji zadania	Jednostki gastronomiczne, organizacje, stowarzyszenia, szkoły	Zadanie ciągłe	Środki własne, fundusze krajowe i unijne, WFOŚiGW, NFOŚiGW
4.	Edukacja w zakresie przemyślanych zakupów (ilość i jakość kupowanych produktów, zwracanie uwagi na daty przydatności do spożycia)	organizacje, stowarzyszenia, jednostki samorządu terytorialnego	Zadanie ciągłe	Środki własne, fundusze krajowe i unijne, WFOŚiGW, NFOŚiGW
5.	Promowanie dostępnych i tworzenie nowych przepisów na potrawy z wykorzystaniem „resztek z lodówki” (prowadzenie warsztatów organizowanych przez organizacje, stowarzyszenia, szkoły gastronomiczne, KGW).	organizacje, stowarzyszenia, szkoły, jednostki samorządu terytorialnego	Zadanie ciągłe	Środki własne, fundusze krajowe i unijne, WFOŚiGW, NFOŚiGW

Reasumując wszystkie działania powinny być nakierowane na zrównoważoną konsumpcję polegającą na zaspokajaniu podstawowych potrzeb człowieka przy jednoczesnym minimalizowaniu zużycia zasobów naturalnych oraz ograniczaniu powstawania odpadów (w tym żywności) i emisji.

Wytwarzanie odpadów powinno być jak najbardziej zminimalizowane, a sprzyjać temu powinno upowszechnianie idei gospodarki o obiegu zamkniętym. Produkty, materiały oraz surowce powinny pozostawać w obiegu tak długo, jak jest to możliwe. Skuteczność wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym zależy będzie od uwzględnienia wszystkich etapów cyklu życia produktów, zaczynając od projektowania, pozyskania surowca, przez produkcję, konsumpcję, zbieranie odpadów aż po ich zagospodarowanie oraz wszelkie emisje do środowiska. Wszystko to powinno być wspierane odpowiednimi narzędziami finansowymi.